

การศึกษารูปแบบการจัดการความรู้หลังดำเนินโครงการของเจ้าหน้าที่สำนักงานพัฒนาชุมชน

จังหวัดสระแก้ว

A study of knowledge management model after project implementation of Community

Development Officer in Sa Kaeo Province

นางสาววราภรณ์ ไชกุล

บทคัดย่อ

การศึกษาวิจัยเรื่อง การศึกษารูปแบบการจัดการความรู้หลังดำเนินโครงการของเจ้าหน้าที่สำนักงานพัฒนาชุมชน จังหวัดสระแก้ว มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษารูปแบบการจัดการความรู้และทราบปัญหาารูปแบบการจัดการความรู้ หลังดำเนินโครงการของเจ้าหน้าที่สำนักงานพัฒนาชุมชน จังหวัดสระแก้ว ซึ่งผลการวิจัยที่ได้ในครั้งนี้ จะนำไปเผยแพร่เพื่อให้เจ้าหน้าที่ทราบรูปแบบและปัญหาในการจัดการความรู้หลังดำเนินโครงการและใช้เป็นแนวทางปรับปรุงและพัฒนาารูปแบบการจัดการความรู้ของเจ้าหน้าที่สำนักงานพัฒนาชุมชน จังหวัดสระแก้ว เพื่อเป็นประโยชน์ให้กับองค์กรในการทำงานที่มีประสิทธิภาพเพิ่มมากขึ้น

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ ประกอบด้วยการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (in-depth interview) โดยผู้ศึกษาวิจัยจะใช้การคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive sampling) กับกลุ่มตัวอย่างที่เกี่ยวข้องคือเจ้าหน้าที่สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดสระแก้ว ที่มีหน้าที่โดยตรงในการดำเนินโครงการตามยุทธศาสตร์กรมการพัฒนาชุมชน เพื่อให้ได้ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบและปัญหาการจัดการความรู้หลังดำเนินโครงการของเจ้าหน้าที่สำนักงานพัฒนาชุมชน จังหวัดสระแก้ว

จากผลการศึกษา พบว่า เจ้าหน้าที่สำนักงานพัฒนาชุมชน จังหวัดสระแก้ว มีรูปแบบการแสวงหาและสร้างความรู้ในการดำเนินโครงการจากการสอบถามจากเพื่อนร่วมงาน จากการฝึกอบรมและนำมาปรับใช้มีการจัดเก็บความรู้โดยบันทึกเป็นไฟล์ในรูปแบบต่างๆและจัดเก็บในคอมพิวเตอร์ส่วนตัว มีการถ่ายโอนความรู้ด้วยการสื่อสารผ่านการพูดคุย ประชุม สัมมนา มีการประยุกต์ใช้ข้อมูลโดยการวิเคราะห์ผลการดำเนินงานเพื่อปรับใช้ครั้งต่อไป นอกจากนี้ ปัญหาจากการศึกษารูปแบบการจัดการความรู้ ส่วนใหญ่เนื่องจากเจ้าหน้าที่จะแสวงหาความรู้ใหม่ๆเมื่อประสบปัญหาจากการทำงาน มีภาระงานที่มาก ไม่มีศูนย์กลางในการรวบรวมอย่างเป็นรูปธรรม รวมถึงแต่ละพื้นที่ ที่เข้าไปดำเนินโครงการมีบริบทที่แตกต่างกัน

คำสำคัญ : รูปแบบการจัดการความรู้,ปัญหาารูปแบบการจัดการความรู้,สำนักงานพัฒนาชุมชน จังหวัดสระแก้ว

ความเป็นมา

โลกในปัจจุบันได้เข้าสู่ยุคเศรษฐกิจฐานความรู้ (Knowledge-based Economy :KBE) งานต่างๆ จำเป็นต้องใช้ความรู้มาสร้างผลผลิตให้เกิดมูลค่าเพิ่มมากยิ่งขึ้น (เกษม ชูรัตน์,2554) การก้าวไปสู่องค์กรแห่งคุณภาพขององค์กรภาครัฐและการก้าวไปสู่องค์กรที่สามารถทำอะไรได้สูงสุดในแ่งมุมของธุรกิจ จึงต้องเป็นองค์กรที่มีการเรียนรู้อย่างเป็นพลวัตร มีการเรียนรู้ผ่านบุคคล มีการเรียนรู้ในระดับกลุ่ม ระดับองค์กร มีเครื่องมือในการสร้างความรู้ที่มีประสิทธิภาพสูงและสอดคล้องกับวัฒนธรรมการเรียนรู้ของบุคลากรในองค์กร (จตุพร วิศิษฏ์โชติอังกูร,2558:1) เจ้าหน้าที่สำนักงานพัฒนาชุมชนในฐานะที่เป็นนักพัฒนาซึ่งเป็นผู้นำทางความคิด ผู้นำการเปลี่ยนแปลง ต้องรู้ และปรับเปลี่ยนแนวคิดให้ทันสมัยอยู่เสมอ เพื่อให้ทันกับเทคโนโลยีสารสนเทศที่มีบทบาทต่อสังคมองค์ความรู้จึงเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาสังคม และประเทศชาติให้พร้อมก้าวทันโลกและก้าวทันเศรษฐกิจฐานความรู้ (Knowledge Based Economy) ปัจจุบันองค์กรต่าง ๆ ที่เข้มแข็งต้องขับเคลื่อนด้วย “ความรู้” ความรู้จึงมีอำนาจ และมีพลัง อยู่ในตัวเอง (สำนักเสริมสร้างความเข้มแข็งชุมชนกรมการพัฒนาชุมชน,2559:2) กรมการพัฒนาชุมชนกำหนดแนวทางดำเนินงานด้านการจัดการความรู้ ประจำปี พ.ศ.2563 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อบริหารจัดการองค์ความรู้ของกรมการพัฒนาชุมชนให้สามารถสนับสนุน การขับเคลื่อนนโยบายและยุทธศาสตร์การพัฒนาชุมชนตามภารกิจกรม มีเป้าหมายของการจัดการความรู้ นั้น ประกอบไปด้วยการพัฒนา 3 ด้าน ได้แก่ พัฒนางาน พัฒนาคนและพัฒนาองค์กร (กลุ่มงานจัดการความรู้ สถาบันการพัฒนาชุมชน,2563)

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจในการศึกษารูปแบบการจัดการความรู้หลังดำเนินโครงการของเจ้าหน้าที่สำนักงานพัฒนาชุมชน จังหวัดสระแก้ว เพื่อเป็นข้อมูลและนำไปพัฒนาแนวทางในการจัดการความรู้ของสำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดสระแก้ว ให้มีบรรลุเป้าหมายของกรมการพัฒนาชุมชน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพรูปแบบการจัดการความรู้หลังดำเนินโครงการของเจ้าหน้าที่สำนักงานพัฒนาชุมชน จังหวัดสระแก้ว
2. เพื่อศึกษาปัญหาในรูปแบบการจัดการความรู้ หลังดำเนินโครงการของเจ้าหน้าที่สำนักงานพัฒนาชุมชน จังหวัดสระแก้ว

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาเกี่ยวกับ รูปแบบการจัดการความรู้หลังดำเนิน โครงการของเจ้าหน้าที่ สำนักงานพัฒนาชุมชน จังหวัดสระแก้ว เป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (in-depth interview) ใช้การคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive sampling) กับกลุ่มตัวอย่างที่เกี่ยวข้องคือเจ้าหน้าที่สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดสระแก้ว ที่มีหน้าที่โดยตรงในการดำเนิน โครงการตามยุทธศาสตร์กรมการพัฒนาชุมชน จำนวน 25 คน

ขอบเขตด้านเนื้อหา จากการรวบรวมแนวคิด ทฤษฎีและสรุปแนวคิดรูปแบบการจัดการความรู้ 5 ขั้นตอน ได้แก่ (1) การแสวงหาความรู้ (2) การสร้างความรู้ (3) การจัดเก็บความรู้ (4) การถ่ายโอนและการใช้ความรู้ และ (5) การประยุกต์ใช้และการตรวจสอบข้อมูล

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ได้ศึกษาและทราบสภาพรูปแบบการจัดการความรู้หลังดำเนิน โครงการของเจ้าหน้าที่สำนักงานพัฒนาชุมชน จังหวัดสระแก้ว
2. ได้ศึกษาทราบปัญหา รูปแบบการจัดการความรู้ หลังดำเนิน โครงการของเจ้าหน้าที่สำนักงานพัฒนาชุมชน จังหวัดสระแก้ว
3. นำผลจากการศึกษาวิจัย ไปเผยแพร่และเป็นประโยชน์ในการพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้หลังดำเนิน โครงการของเจ้าหน้าที่สำนักงานพัฒนาชุมชน จังหวัดสระแก้ว

แนวคิด ทฤษฎี และวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

วิจารณ์ พานิช (2559:8-9) การจัดการความรู้ (KM) คือการสร้างและจัดการกระบวนการเพื่อให้ความรู้ที่ถูกต้อง เหมาะสม ไหลไปยังบุคคลที่ถูกต้อง (Right person) ณ เวลาที่เหมาะสม (Right time) เพื่อให้บุคคลแลกเปลี่ยนสารสนเทศ และนำไปใช้เพื่อเพิ่มการบรรลุผลสำเร็จ (Performance) ขององค์กร

การบริหารความรู้ของบุคคลหรือองค์กรเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย ที่ต้องการ แต่ละบุคคลหรือองค์กรล้วนแล้วแต่มีเป้าหมายที่อาจจะเหมือนหรือแตกต่างกัน ดังนั้นกระบวนการย่อยในการจัดการความรู้จึงมีการนำเสนอในมุมมองและแนวคิดต่างๆ จำนวนมาก ขึ้นอยู่กับนิยามของการจัดการความรู้ของแต่ละคนแต่ละองค์กร อย่างไรก็ตามกระบวนการจัดการความรู้สามารถแบ่งออกเป็นกระบวนการ

ย่อยๆ ได้ดังนี้ การกำหนดความรู้และแหล่งของความรู้ (Knowledge identification) การแสวงหาความรู้จากภายนอก (Knowledge acquisition) การพัฒนาหรือสร้างองค์ความรู้ใหม่ (Knowledge creation /development) การผสานความรู้ต่างๆ เข้าด้วยกัน (Knowledge Integration) การถ่ายทอดความรู้ (Knowledge transfer) และการจัดเก็บความรู้ในรูปแบบต่างๆ (Knowledge storage and maintenance) เพื่อนำไปใช้ใหม่ในอนาคต (สมชาย นำประเสริฐชัย. 2553 : 3)

แนวความคิดงานวิจัยครั้งนี้

ตารางที่ 1 สรุปแนวความคิดรูปแบบการจัดการความรู้

	อตัน พรอสต์	วิจารณ์ พานิช	บุญดี บุญญากิจ	สำนักงาน ก.พ.ร.	งานวิจัยครั้งนี้
1.การแสวงหาความรู้	●	●	●	●	●
2.การสร้างความรู้	●	●	●	●	●
3.การจัดเก็บความรู้	●	●	●	●	●
4.การประมวลและกลั่นกรองความรู้		●	●	●	
5.การถ่ายโอนและการใช้ความรู้		●	●	●	●
6.การประยุกต์ใช้และการตรวจสอบข้อมูล	●	●	●	●	●

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาเกี่ยวกับ รูปแบบการจัดการความรู้หลังดำเนิน โครงการของเจ้าหน้าที่สำนักงานพัฒนาชุมชน จังหวัดสระแก้ว เป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (in-depth interview) วัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพและปัญหาการจัดการความรู้หลังดำเนิน โครงการของเจ้าหน้าที่สำนักงานพัฒนาชุมชน จังหวัดสระแก้ว ซึ่งมีลำดับขั้นตอนการดำเนินการวิจัย ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาสภาพและปัญหาการจัดการความรู้

ขั้นตอนที่ 2 สรุปและวิเคราะห์ผลการศึกษารูปแบบการจัดการความรู้ซึ่งมีลำดับขั้นตอน

การวิจัยเรื่องการศึกษาการจัดการความรู้หลังดำเนินโครงการของเจ้าหน้าที่สำนักงานพัฒนาชุมชน
จังหวัดสระแก้ว

1. สภาพและปัญหาการจัดการความรู้หลังดำเนินโครงการของเจ้าหน้าที่สำนักงานพัฒนาชุมชน
จังหวัดสระแก้ว

1.1 เจ้าหน้าที่สำนักงานพัฒนาชุมชน จังหวัดสระแก้ว มีรูปแบบการแสวงหาความรู้ในการ
ดำเนินโครงการจากการสอบถามจากพัฒนากรรุ่นพี่ เพื่อนร่วมงานและหัวหน้างาน ค้นคว้าหาความรู้จาก
คู่มือปฏิบัติงาน ร่องลงมา จากการอบรมสัมมนาและความรู้จากการประชุม หรือในหน่วยงาน ตามลำดับ
สอดคล้องกับ วิจารณ์ พานิช (2559) กล่าวว่า ความรู้ที่สำคัญยิ่งยวดส่วนหนึ่งมีอยู่แล้วภายในองค์กรซ่อน
อยู่ตามที่ต่างๆ ในตัวคน หรือในแฟ้มเอกสาร เครื่องมือสำคัญที่ช่วยให้ค้นหาความรู้เหล่านั้นพบคือ การ
ทำแผนที่ความรู้และ Marquardt (1996) กล่าวถึงการแสวงหาความรู้ว่า คือการนำเอาข้อมูล สารสนเทศ
และความรู้ที่มีอยู่ภายในและภายนอกองค์กรมาถักนอกรวมและนำมาสร้างคุณค่า เช่น การสอนงาน การ
ฝึกอบรม การสัมมนา การประชุม การแสดงผลงาน ระบบพี่เลี้ยง การเรียนรู้จากประสบการณ์ตรงและ
การลงมือปฏิบัติ การดำเนินการเปลี่ยนแปลงในกระบวนการปฏิบัติงานต่างๆขององค์กร

1.2 การสร้างความรู้ จากผลวิจัยพบว่าสภาพของการสร้างความรู้หลังดำเนินโครงการของ
เจ้าหน้าที่สำนักงานพัฒนาชุมชน จังหวัดสระแก้ว พบว่า การสร้างความรู้ส่วนใหญ่มีการสอบถามจาก
หัวหน้า เพื่อนร่วมงาน และศึกษาด้วยตัวเองและนำมาปรับใช้ และร่องลงมาเป็นการนำความรู้จาก
ฝึกอบรม สัมมนามาปรับใช้ ตามลำดับ สอดคล้องกับ บุญดี บุญญากิจ และคณะ(2547) กล่าวว่า การสร้าง
และแสวงหาความรู้ (Knowledge Creation and Acquisition) จากแผนที่ความรู้ องค์กรจะทราบว่ามีความรู้
ที่จำเป็นต้องมีอยู่หรือไม่ ถ้ามีแล้วองค์กรก็จะหาวิธีการในการดึงความรู้จากแหล่งต่างๆ ที่อาจอยู่กระจัด
กระจายไม่เป็นที่มารวมไว้เพื่อจัดทำเนื้อหาให้เหมาะสมและตรงกับความต้องการของผู้ใช้

1.3 การจัดเก็บความรู้ จากผลวิจัยพบว่า การจัดเก็บความรู้ส่วนใหญ่ บันทึกเป็นไฟล์ในรูปแบบ
ต่างๆและจัดเก็บในคอมพิวเตอร์ส่วนตัว ร่องลงมา จัดเก็บในรูปแบบเอกสาร ใส่แฟ้มในตู้เอกสาร และ
เป็นความชำนาญอยู่ในตัวบุคคล ซึ่งเกิดจากประสบการณ์ ตามลำดับ สอดคล้องกับ (คู่มือการจัดการ
ความรู้ : จากทฤษฎีสู่การปฏิบัติ,สำนักงาน ก.พ.ร.และสถาบันเพิ่มผลผลิตแห่งชาติ,2548) การจัดความรู้
ให้เป็นระบบ เป็นการวางโครงสร้างความรู้ แบ่งชนิด ประเภท เช่น กฎ ระเบียบ ขั้นตอนการทำงาน ฯลฯ
กำหนดวิธีการจัดเก็บและค้นคืน เพื่อให้สืบค้น เรียกคืน และนำไปใช้ได้สะดวก

1.4 การถ่ายโอนความรู้และเผยแพร่ความรู้ จากผลวิจัยพบว่า สภาพการถ่ายโอนความรู้หลังดำเนินโครงการของเจ้าหน้าที่สำนักงานพัฒนาชุมชน จังหวัดสระแก้ว สื่อสารผ่านการพูดคุย ประชุม สัมมนา และรองลงมา ใช้เทคโนโลยีในการถ่ายโอนความรู้ สอดคล้องกับ วิจารณ์ พานิช (2559) การแลกเปลี่ยน (share) เป็นการนำเอาความรู้ที่แฝงอยู่ในองค์กรมาผ่านกระบวนการทางสังคมภายในองค์กร อันจะนำไปสู่การแลกเปลี่ยนความรู้ ตัวกิจกรรม ได้แก่ การสอนงาน (coaching) การเป็น พี่เลี้ยง (mentor) การจัดให้มี “ชุมชนแห่งการปฏิบัติ” (community of practice) การจัดการประชุม สัมมนา การเผยแพร่ (disseminate) เพื่อนำความรู้เปิดเผยออกสู่พื้นที่ทางสังคม ตัวอย่างกิจกรรม เช่น การกระจายเสียง อินเทอร์เน็ต/อินทราเน็ต จดหมายข่าว การเรียนทางไกล เป็นต้น

1.5 การประยุกต์ใช้และตรวจสอบข้อมูล การวิเคราะห์ผลการดำเนินงานเพื่อปรับใช้ครั้งต่อไป รองลงมาคือ นำข้อผิดพลาด ข้อบกพร่องมาศึกษาวิเคราะห์เพื่อให้เกิดการปรับปรุงในครั้งต่อไป และจัดทำแบบแผนเพื่อนำไปใช้ตามลำดับ สอดคล้องกับ ทัศนทิภา ศรี โปฏกและคณะ(2551) กล่าวว่า การประยุกต์ความรู้ หมายถึง การนำความรู้เรื่องหนึ่งไปปรับให้ใช้ได้กับอีกเรื่อง หนึ่งที่มีใช้เรื่องเดิม แล้วได้ผลออกมาตามวัตถุประสงค์ และตามเป้าหมายที่กำหนดไว้

ข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง การศึกษาการจัดการความรู้หลังดำเนินโครงการของเจ้าหน้าที่สำนักงานพัฒนาชุมชน จังหวัดสระแก้ว มีวัตถุประสงค์คือ เพื่อศึกษารูปแบบการจัดการความรู้หลังดำเนินโครงการของเจ้าหน้าที่สำนักงานพัฒนาชุมชน จังหวัดสระแก้ว และเพื่อทราบปัญหา รูปแบบการจัดการความรู้ หลังดำเนินโครงการของเจ้าหน้าที่สำนักงานพัฒนาชุมชน จังหวัดสระแก้ว ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. มีการเผยแพร่ผลการวิจัยในครั้งนี้เพื่อให้เจ้าหน้าที่ได้ทราบการรูปแบบการจัดการความรู้หลังดำเนินโครงการของเจ้าหน้าที่สำนักงานพัฒนาชุมชน จังหวัดสระแก้ว
2. มีการเผยแพร่ผลการวิจัยในครั้งนี้เพื่อให้เจ้าหน้าที่ได้ทราบปัญหาในการจัดการความรู้หลังดำเนินโครงการของเจ้าหน้าที่สำนักงานพัฒนาชุมชน จังหวัดสระแก้ว
3. นำผลการวิจัยไปพัฒนารูปแบบที่เหมาะสมกับการเผยแพร่ผลการวิจัยในครั้งนี้เพื่อให้เจ้าหน้าที่ได้ทราบการรูปแบบการจัดการความรู้หลังดำเนินโครงการของเจ้าหน้าที่สำนักงานพัฒนาชุมชน จังหวัดสระแก้ว

เอกสารอ้างอิง

เกษม ชูรัตน์.(2554). ทำไมถึงต้องมีการจัดการความรู้หรือที่เรียกว่า Knowledge Management (KM).

ค้นเมื่อ 15 มีนาคม 2563,จาก <https://www.gotoknow.org/posts/511542>

คู่มือการจัดการความรู้ของชุมชนพร้อมวีดีโอซีดี (Video CD).กรุงเทพฯ:จัดพิมพ์โดยสำนักเสริมสร้าง
ความเข้มแข็งชุมชน กรมการพัฒนาชุมชน.

จตุพร วิศิษฐ์โชติอังกูร. 2558. จตุพร วิศิษฐ์โชติอังกูร.ถอดบทเรียนอย่างไร? เพื่อประสิทธิภาพการสื่อสาร
การจัดการความรู้. ค้นเมื่อ 15 มีนาคม 2563, จาก <https://www.gotoknow.org/posts/631906>

แนวทางจัดการความรู้ ประจำปี 2563 กลุ่มงานจัดการความรู้ สถาบันการพัฒนาชุมชน ค้นเมื่อ
15 มีนาคม 2563, จาก <http://www.thainame.net/km/indexo.html#km>

วิจารณ์ พานิช. (2559). ขอบฟ้าใหม่ในการจัดการความรู้.กรุงเทพฯ.ห้างหุ้นส่วนจำกัดภาพพิมพ์.

สมชาย นำประเสริฐชัย. (2550). บทความเกี่ยวกับ KM. เทคโนโลยีกับการจัดการความรู้.

คณะสัตวแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. ค้นเมื่อ 24 เมษายน 2563 . จาก

http://www.vet.cmu.ac.th/KM/document/Tech_KM.pdf

Marquardt (1996). Marquardt, M. J., & Reynolds, A. (1993). The Global Learning Organization. Irwin
Professional Publishing.

คู่มือการจัดการความรู้จากทฤษฎีสู่การปฏิบัติ.(2548).สำนักงาน ก.พ.ร.และสถาบันเพิ่มผลผลิตแห่งชาติ,

สืบค้นเมื่อ 15 มีนาคม 2563.จาก <http://www.thainame.net/km/indexo.html#km>

ทัศนิกา ศรีโปฏกและคณะ. (2551).ทักษะการจัดการความรู้ ค้นเมื่อ 4 เมษายน2563, จาก

<https://www.wachum.com/eBook/4000111/doc5-6.html>